

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

CONGRESSEN

Politics, Community and Clinical Practice

The International Conference on Family Therapy AFTA-IFTA, Washington DC, 22-25 juni 2005

De AFTA (American Family Therapy Academy) is de vereniging van Amerikaanse supervisors, docenten en senioren, 'leading family teachers, clinicians, program developers, researchers and social scientists'. Het is niet de Amerikaanse vereniging van systeemtherapeuten, de AAMFT, American Association for Marriage and Family Therapy. De AFTA bestaat uit een relatief kleine groep van zo'n zeshonderd mensen, waarin zich enkele *living legends* bevinden. Onze vereniging, de NVRG, en ook verenigingen van andere landen kennen een dergelijke constructie met een academie niet. De AFTA organiseerde zijn jaarlijkse conferentie dit keer in samenwerking met de IFTA, de International Family Therapy Association.

Ik bezocht de eendaagse *pre-conference* workshop van Froma Walsh en Monica McGoldrick, 'Living and loving beyond loss'. Beiden zijn bekend in Nederland; Walsh (Chicago) maakte grote indruk in 2003 met haar workshop over *family resilience* in Amersfoort en McGoldrick (New Jersey) is vooral bekend als co-auteur van Betty Carter van het standaardwerk *The Family Life Cycle* en vanwege het werken met genogrammen. De workshop behandelde de extra ontwikkelingsstaken van gezinnen na een traumatisch verlies. Het was een

zeer goede workshop, inspirerend en ontroerend. Het gedachtegoed en de werkwijze van deze systeemtherapeuten werd geïllustreerd met klinische voorbeelden, beeldmateriaal en een documentaire over de worsteling van het gezin waarvan de zeventienjarige zoon door een jeugdbende was omgebracht. De moordenaar, eveneens een jonge man, werd in de documentaire in de gevangenis gevolgd en ook zijn ouders. Later in de documentaire volgen ook de ontmoetingen tussen de twee gezinnen.

Interessant was de uitleg van Walsh en McGoldrick over hun positie van systeemtherapeut als coach en consultant voor families, te vergelijken met een familieadvocaat of huisarts; soms zien ze een gezin jaren niet, dan een keer voor een sessie, dan de inmiddels volwassen geworden dochter. Dit komt naar mijn ervaring in Nederland in privépraktijken ook voor, hoogstwaarschijnlijk niet in instituten. Het past ook niet bij alle ontwikkelingen met protocollen en kortdurende behandeling.

Ik miste overigens de gelijktijdige workshop van Marcia Sheinberg en Fiona True (New York), 'The relational trauma of incest'. Gelukkig gaven ze mij wel een cd met daarop het door het Ackerman Instituut ontworpen handboek *Making Families Safe for Children*.

De openingslezingen van de drie conferentiedagen waren beschouwende lezingen over de ontwikkelingen in het veld, zoals door een zeer geestige Carlos Sluzki, die sprak over gen-expressie en omgevingsinvloed; bijna onvoorstelbaar dit te horen van deze pionier in het veld van de systeemtherapie. Er was een visionaire lezing over de systeemtherapeut van de toekomst door Susan Blumenthal, die pleitte voor een vergaande integratie tussen gezinstherapie en gezond-

heidszorg. De systeemtherapeut zou in haar visie een rol krijgen in het bevorderen van gezond gedrag in gezinnen, ook als het gaat om gezonde voedingspatronen en roken. Eia Asen (Londen) had een fraaie lezing over de innovatieve *community based* opzet van een kinderpsychiatrische polikliniek voor *multi-problem*-gezinnen in het Marlboro Family Centre. De over het algemeen erg aanbodgerichte kinderpsychiatrie in Nederland kan nog heel wat opsteken van dit project, waarin het concept vraagsturing doorgevoerd is tot op de bodem. In de Nederlandse kinderpsychiatrie worden *multiproblem*-gezinnen en kinderen met gedragsstoornissen al snel doorgestuurd naar het bureau Jeugdzorg onder het mom dat de problematiek vooral 'pedagogisch' is. In het Marlboro Family Centre daarentegen richt men zich ook op de zogenaamde *hard to reach families*.

Op de tweede dag stonden de hoofdlezingen in het teken van het thema haat. Met name vielen Kaethe Weingarten (Massachusetts) en Hugo Kamya (Boston) op. Weingarten beschreef haar eigen ziektegeschiedenis als kankerpatiënt op zo'n indrukwekkende wijze dat de zaal muisstil was. Haat werd door haar in deze lezing opgevat als zelfhaat, haat jegens het eigen lichaam en jegens de ziekte. Kamya, oorspronkelijk afkomstig uit Oeganda, sprak over zijn eigen huiveringwekkende gezinservaringen met de slachtingen onder het dictatoriale bewind van Idi Amin, maar ook over zijn professionele werk tijdens en na de genocide in Afrika – waar het leger soms als gezin functioneerde voor de gerekruteerde kindsoldaten – en over de onvoorstelbare trauma's voor de overlevenden. Zijn conclusie: haat is angst.

De derde dag was er veel aandacht voor de geestelijke gezondheidszorg en gezinnen. Buus Jensen, de enige in Liberia werkende

psychiater, blank en afkomstig uit Denemarken, verhaalde van zijn pionierswerk in dit door burgeroorlogen geteisterde land, waar hij zonder middelen van betekenis patiënten met ernstige psychiatrische problemen en hun gezinnen moet helpen. Jean Addington (Toronto) besprak een in Nederland en de Verenigde Staten al bekend model van samenwerken met gezinnen rondom vroege interventies bij psychose. Het was dan ook een raadsel waarom zij zo'n prominente plaats kreeg. Dit gold ook voor Luigi Cancrini (Rome), die een trage en vage lezing hield over risico's voor getraumatiseerde kinderen op het op latere leeftijd ontwikkelen van psychopathologie. Toen ik hem later die dag sprak, bleek hij ook nog steeds trots te zijn op het in veler ogen mislukte experiment in de zeventiger jaren waarbij de mensen met schizofrenie in Italië op straat werden gezet zonder dat er in de steden al voldoende voorzieningen waren voor opvang.

Buiten deze hoofdlezingen waren er veel verschillende kleine presentaties. Ik zal de meest interessante noemen. Zo was er het indrukwekkende werk van Judith Landau (Boulder) dat zij met James Garret verrichtte in Kosovo. Met weinig middelen *community based* werken met gezinnen, maar ook met de eveneens getraumatiseerde hulpverleners van een getraumatiseerde bevolkingsgroep. Het project was tevens een mooi voorbeeld van integratie met andere disciplines. Als gevolg van de traumatisering was er veel verslavingsproblematiek; bijgeschoolde systeemtherapeuten pasten acupunctuur toe om de ergste afkickverschijnselen te bestrijden.

Een groep uit Florida onder leiding van Karina Bravo besprak hun onderzoek naar het werken met gezinnen van autisten. Kinderen met autisme kunnen een zware

wissel trekken op de gezinsleden. Doel van de gezinsgesprekken was het vergroten van het aanpassingsvermogen van de gezinsleden. De bevindingen van de onderzoekers kwamen overeen met onderzoek dat ik in Nederland deed naar de invloed van kinderpsychiatrische problemen op het gezinsfunctioneren (Van Voorst, 2004). Verder volgde ik een workshop bij Susan Johnson, die de laatste jaren bekender is geworden in Nederland met de *emotionally focused therapy* (EFT). Het is een model met constructivistische, experiëntiële en systemische elementen, dat zich richt op onveilige hechting binnen de partnerrelatie. In deze workshop beschreef ze haar werk met ontrouw. Prima klinisch werk. Er was ook kritiek. Zoals binnen alle 'scholen' bestaat ook binnen EFT de neiging om alle problemen te interpreteren binnen het centrale concept van de school. Ook werd het werk van Johnson vergeleken met dat van Michelle Scheinkman, die stelt dat problematisch relationeel gedrag geactiveerd wordt door onderliggende vroege hechtingsproblematiek (*the vulnerability cycle*). EFT richt zich meer op het hier en nu, terwijl Scheinkman switcht tussen heden en verleden.

Evan Imber Black gaf een prachtige workshop over echtpaartherapie bij paren van wie een van de partners ernstig en terminaal ziek is. De relatiegesprekken gingen door van de spreekkamer naar het ziekenhuis en waren gericht op het afronden van de relatie in het perspectief van de naderende dood.

Thomas Sexton, sinds enkele jaren een goede bekende in Nederland, gaf een mooie presentatie over Functional Family Therapy (FFT). Duidelijk werd dat een felle concurrentiestrijd gaande is over wie wel en wie niet geld krijgt dat de overheid beschikbaar stelt voor projecten rond jeugdcriminaliteit.

Kandidaten: FFT, Multi Systemic Family Therapy, Multidimensional Family Therapy en Brief Strategic Family Therapy. Zowel FFT als MST worden momenteel in Nederland in toenemende mate toegepast.

Ten slotte woonde ik een bijeenkomst bij van drie ouders die ieder een kind hadden verloren en die beschreven wat ze met dit verlies hadden gedaan. Een zwarte vader verloor een zoon, die werd doodgeschoten tijdens een roofoverval in zijn winkel. De vader ging psychologie studeren en richtte een actiecomité op tegen wapenbezit, waarmee hij voorlichting geeft op scholen. Een moeder vertelde het schrijnende verhaal over haar negentienjarige zoon Dave die niet wist wat hij wilde na de middelbare school. Uiteindelijk nam hij dienst in het leger, gepaaid door beurzen, fraaie pensioenregelingen en de suggestie dat de kans dat hij werkelijk in actie zou komen erg klein was. Een week later werd hij in Irak doodgeschoten bij het doorzoeken van woningen in Falluja. Zijn moeder voert nu met andere moeders actie tegen de werving van jonge mannen door het leger en probeert zo tot verwerking te komen. In hetzelfde programma was plaats ingeruimd voor een onderzoek naar de gevolgen van de atoombom in Hiroshima. Het werd daarmee, naast een getuigen van persoonlijk leed, ook een politieke bijeenkomst. En dat vind ik typerend voor de Amerikanen. Hun gezinstherapeutisch werk is, meer dan ik in Nederland zie, verbonden met politiek en maatschappelijke omstandigheden. Naast gezinspsychotherapie in de spreekkamer is er een veelheid aan projecten in binnen- en buitenland opgezet, waarin gebruik wordt gemaakt van reeds bestaande netwerken zoals scholen, buurten en de kerk. De systeemtherapeut fungeert als projectleider. Het getuigen van persoonlijk leed is een kunst die de Amerikanen

goed verstaan. Door sommigen in Nederland wordt het als overdreven en irritant ervaren; tijdens deze conferentie heb ik vooral authentieke uitingen meegemaakt die tot bezinning brachten.

De trends op het gebied van systeemtherapie die ik tijdens dit belangrijke congres waarnam, zijn de volgende.

- Een verschuiving van gezinspsychotherapie naar *community based* werken met gezinnen.
- Meer integratie van systeemtherapie met andere disciplines, zoals de geestelijke en de lichamelijke gezondheidszorg maar ook de politiek.
- Specifieke en gedifferentieerde toepassingen van systeemtherapie op bepaalde groepen, zoals werken met gezinnen met een autistisch kind of een ernstig ziek gezinslid.
- Preventieve toepassingen van systeemtherapie,

zoals het promoten van een gezonde levensstijl in gezinnen.

- Ten slotte de veranderende rol van de systeemtherapeut, die als gezinscounselor kan optreden of als een projectleider die gebruikmaakt van reeds bestaande netwerken.

Het bijwonen van dit congres was tevens een goede gelegenheid om contacten te leggen met enkele van de sprekers. Met Froma Walsh, Judith Landau en Evan Imber Black is afgesproken dat zij in 2006 en 2007 in Nederland een aantal workshops over *family resilience* en *community based* werken met gezinnen zullen geven.

Guus van Voorst

Literatuur

Van Voorst, A.J.P., Jansma, J., Wiel, N. van de & Matthys, W. (2004). Kinderpsychiatrische stoornissen en gezinsbelasting. *Kind en Adolescent*, 25, 3.

Over liefde gesproken.... Seksualiteit en intimiteit in relaties

Conferentie NVRG in Beweging,
16 september 2005 te Amersfoort

De jaarconferentie van de NVRG, ditmaal over liefde, intimiteit en seksualiteit, trok vakgenoten in groten getale aan. Na de plenaire lezingen 's ochtends vonden twee series workshops plaats. Omdat film en poëzie talen zijn die bij uitstek van liefde verhalen, waren de vakbijdragen omlijst door filmfragmenten en werd de dag besloten met een voordracht uit eigen werk door de dichter Ramsey Nasr.

In de eerste lezing, 'Wat is seksueel verlangen', gaf Stephanie Both een overzicht van moderne theorieën over en psychofysiologisch onderzoek naar seksuele opwinding, verlangen en activiteit. Seksuele problemen zoals relatietherapeuten die tegenkomen, gaan meestal over verlangen, te veel of te weinig. Het is vooral dat laatste en het zijn vooral vrouwen die dit melden, hoewel de laatste tijd ook meer mannen lijden aan een tekort aan verlangen. Volgens het freudiaanse driftmodel zou het libido een constant aanwezige kracht vanuit het instinctleven zijn, die naar bevrediging doet streven zoals honger naar eten. Ook de DSM vooronderstelt zoiets als normale en spontane zin in seks.